

Karar Metinleri

YETKİ SÖZLEŞMESİ-MÜNHASİR YETKİ

Yargıtay H.G.K.

E. 88/II-246

K. 88/476

T. 15.6.1988

Taraflar arasındaki "alacak" davasından dolayı yapılan yargılama sonunda, (İstanbul Beşinci Asliye Ticaret Mahkemesi)'nce davanın kabulüne dair verilen 1.5.1986 gün ve 131-378 sayılı kararın incelenmesi davalı vekili tarafından istenilmesi üzerine, Yargıtay Onbirinci Hukuk Dairesi'nin 6.2.1987 gün ve 7190-560 sayılı ilâmıyla (... Taraflar arasında yapılan sözleşmenin 35'inci maddesine, "Bu carter partide tartışma zuhuru mahkeme yeri Londra'dır" hükmü konulmak suretiyle bir yetki anlaşması yapılmıştır.

Davacı taşıyıcı T.C. tabiiyetinde olmadığından, taraflar arasındaki hukuki ilişkide yabancılık unsuru mevcut bulunmaktadır. Bu sebeple Türk Mahkemelerinin yetkisi 2675 sayılı Kanuna göre saptanacaktır.

2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkındaki Kanunun 31'inci maddesinde aynen, "Yer itibariyle yetkinin kamu düzeni veya münhasır yetki esasına göre tayin edilmediği hallerde, taraflar aralarındaki yabancılık unsuru taşıyan ve borç ilişkilerinden doğan uyuşmazlığın yabancı bir devlet mahkemesinin kendisini yetkisiz sayması halinde dava yetkili Türk Mahkemesinde görülür" hükmü yer almış bulunmaktadır.

Maddenin yazılış tarzından anlaşıldığı üzere, bu şekilde yabancı bir mahkemeyi yetkili kılan bir sözleşme yapılması halinde, uyuşmazlığa düşen tarafların önce sözleşme ile yetkili saydıkları mahkemeye başvurmaları ve yabancı mahkemenin kendisini yetkisiz sayması halinde davayı Türk Mahkemelerine getirmeleri gerekmektedir. Bu durumda, sözleşme ile belirlenen yabancı mahkemenin yetkisi, münhasır yetki niteliği arz etmektedir.

2675 sayılı Kanunun yeni olması ve bu nitelikteki uyuşmazlıkların sayı itibariyle az bulunması sebebiyle, hukuki uygulama henüz istikrarlı bir yön kazanmamıştır.

Doktrindeki görüşlerin çoğunluğu da, sözleşme ile belirlenmiş mahkemenin yetkisinin münhasır yetki olduğu doğrultusundadır.

Mahkemece, yetki sözleşmesinin genel yetki kuralını ortadan kaldıramayacağı düşüncesi ile davalının yetki itirazı reddedilmiş ve Dairemizce de davacının sözleşme ile kendi lehine tanınan yetki anlaşmasından feragat ederek, davayı davalının ikametgâhı mahkemesinde açtığından bahisle yerel mahkeme kararı isabetli görülmüşse de yukarıda açıklanan nedenlerle davalı vekilinin yetki itirazının kabulü ile davanın yetki yönünden reddedilmesi icap etmektedir... gerekçesiyle bozularak dosya yerine geri çevrilmekle, yeniden yapılan yargılama sonunda; mahkemece önceki kararda direnilmiştir.

Temyiz eden : Davalı vekili.

Hukuk Genel Kurulu'nca incelenerek direnme kararının süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kâğıtlar okunduktan sonra gereği görüldü:

Usulün 22'nci maddesi şu düzenlemeyi getirmiştir: "Mahkemenin selâhiyeti intizamı âmme esasına binaen tayin edilmiş olan hallerde iki taraf bir veya müteaddit muayyen hususa müteallik ihtilâflarının selahiyettar olmayan mahal mahkemesinde görülmesini tahriren mukavele edebilirler. Bu halde işbu mahâl mahkemesi o davaya bakmaktan imtina edemez." Hukuk Genel Kurulu'nun 26.2.1975 gün ve 60/394 sayılı kararında açıklandığı üzere mahkemelerin yetkisinin kamu düzenine dayanılarak belirlenmediği hallerde taraflar bir sözleşme ile (yetki sözleşmesi) aralarında belirli konularda çıkacak uyuşmazlıklarda, yetkisiz olan bir mahkemenin sözü edilen uyuşmazlıkların çözümünde yetkili olduğunu kabul edebilirler. Ancak bu yetki sözleşmesi genel kurallara göre yetkili mahkemenin yetkisini de ortadan kaldırmaz. Bunun aksinin kabulü, yani yetki sözleşmesine konu olan uyuşmazlığa bakamayacağı yolunda olumsuz yetki sözleşmelerinin geçerli bulunduğu da benimsenmesi sonucunu doğurur ve belirli bir mahkemeye peşinen güvensizlik ifade edeceğinden kamu düzenine ters düşmekle geçersiz sayılırlar. O halde, yetki sözleşmeleri ile kanunen yetkili olan mahkemelerin yetkileri ortadan kaldırılamaz.

Genel olarak yetki sözleşmelerine ilişkin Usulün 22'nci maddesi dışında, Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında 2675 sayılı Yasada düzenlemede bulunarak, konuya ilişkin olarak yetki anlaşması hakkında 31'inci madde ile şu hükümler getirilmiştir: "Yer itibarıyla yetkinin kamu düzeni veya münhasır yetki esasına göre tayin edilmediği hallerde, taraflar aralarındaki yabancı unsuru taşıyan ve borç ilişkilerinden doğan uyuşmazlığın yabancı bir Devlet Mahkemesinde görülmesi konusunda anlaşabilirler. Yabancı bir mahkemenin kendisini yetkisiz sayması halinde dava Türk Mahkemesince görülür." Görüldüğü üzere bu alanda yetki sözleşmesinin yapılabilmesi için yer itibarıyla yetkinin kamu düzeni nedeniyle Yasa ile belirlenmemiş olması veya yetkinin münhasır yetki esasına göre belirlenmemiş bulunması zorunludur. Bu durumlarda yetki sözleşmesinin geçerli bulunamayacağında kuşku yoktur.

Yukarıda açıklanan hukukî esaslar burada da geçerli olup, 2675 sayılı Yasanın 31'inci maddesinin öngördüğü biçimde yapılmış bir yetki sözleşmesi Türk Mahkemelerinin yetkisini ortadan kaldırmaz. Başka bir anlatımla, 31'inci madde uyarınca yapılan bir yetki sözleşmesi maddenin getirdiği sistem içerisinde münhasır bir yetki sözleşmesi olarak nitelendirilemez. Usulün 22'nci maddesine ilişkin olarak yapılan açıklamalarda olduğu gibi 2675 sayılı Yasanın 31'inci maddesi uyarınca yapılan yetki sözleşmesi ile, esasen

yetkili bulunan Türk Mahkemesinin yetkisinin kaldırılabilceğinin kabulü Türk Mahkemelerine güvensizlik beslenmesi sonucunu doğurur ki, bu da doğrudan doğruya kamu düzenine ters düşer. Bu nedenlerle mahkemece yetki itirazının reddi isabetli görülmekle bu yöne ilişkin direnme uygun bulunduğundan işin esası incelenmek üzere dosya Özel Daireye gönderilmelidir.

Sonuç: Yukarıda açıklanan nedenlerle direnme uygun bulunduğundan işin esası incelenmek üzere dosyanın Onbirinci Hukuk Dairesi'ne gönderilmesine, 15.6.1988 gününde üçte ikiyi geçen çoğunlukla karar verildi.

KARŞI OY YAZISI

Taraflar arasında yapılan 24.3.1983 günlü sözleşmenin 35'inci maddesinde, (Bu carter partide tartışma zuhurunda, mahkeme yeri Londra'dır) sözcükleri yazılmak suretiyle bir yetki koşulu öngörülmüştür. Bu yetki sözleşmesinin taraflarından davacı şirket Yunan uyruklu ve davalı Türk uyruklu bulunduğuna göre, uyuşmazlık yabancı unsuru taşımaktadır. Bu nedenle taraflar arasındaki uyuşmazlığın çözümünde 2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkındaki Kanunun 31'inci maddesinin uygulanması gerekir.

2675 sayılı Yasanın 31'inci maddesinde aynen (Yer itibariyle yetkinin kamu düzeni veya münhasır yetki esasına göre tayin edilmediği hallerde, taraflar, aralarındaki yabancılık unsuru taşıyan ve borç ilişkilerinde doğan uyuşmazlığın yabancı bir devlet mahkemesinde görülmesi konusunda anlaşabilirler. Yabancı mahkemenin kendisini yetkisiz sayması halinde dava yetkili Türk Mahkemesinde görülür) hükmü yer almış bulunmaktadır. Bu hükmün son cümlesinin anlamı şudur.

Yetki sözleşmesi ile yabancı bir devlet mahkemesinin yetkili kılınmış olması halinde, artık Türk Mahkemelerinde doğrudan doğruya dava açılmaz. Eğer böyle bir dava açılırsa, diğer taraf Türk Mahkemesinin yetkili olmadığı hususunda yetki itirazında bulunabilir. Ancak, yetki sözleşmesi ile yetkili kılınan yabancı devlet mahkemesinin kendisini yetkisiz sayması ve bu nedenle davaya bakmaması halinde, dava yetkili Türk Mahkemesinde açılabilir.

Bilindiği gibi 2675 sayılı Yasanın Öntasarısına ilişkin 22-24 Kasım 1976 günlerinde düzenlenen Sempozyum'da, Öntasarının 28'inci maddesinin ikinci (son) cümlesi (şimdi 2675 sayılı Yasanın Md. 31 son cümlesi) için, "Dış ülkenin bir mahkemesi yetkili kabul edilmişse, artık o münhasır yetki mahiyetini almıştır. Türk Mahkemelerine müracaat, ancak ve ancak o münhasır yetkili kabul edilen mahkemenin kendisini yetkisiz kabul etmesiyle mümkün olabilmektedir, ikinci cümle bunu ifade etmektedir" denmiş ve aksi görüşü savunanların (son cümleye) ilişkin değişiklik teklifi red edilerek Öntasarının 28'inci maddesinin ikinci (son) cümlesi aynen muhafaza edilerek (Milletlerarası Özel Hukuk ve Milletlerarası Usul Hukuku Kanunu Öntasarısı Sempozyumu, İstanbul 1978, S. 231, 291-292) 2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'un 31'inci maddesinin ikinci (son) cümlesi aynen kanunlaşmıştır. Bu açıklamalara göre, 2675 sayılı Yasanın 31'inci maddesinin ikinci (son) cümlesi hükmü, Türk Huku-

kunda "münhasır bir yetki kuralı" öngörmüş ve bu nedenle de, artık yabancılık unsuru taşıyan yetki sözleşmelerinde doğrudan doğruya Türk Mahkemelerinde dava açılmaz. Öte yandan, 2675 sayılı Yasanın 31'inci maddesinin münhasır yetki kuralını getirip getirmediği hususu öğretilerde de tartışılmış ve bu yetkinin münhasır bir yetki olduğu kabul edilmiştir (Ergin Nomer, Devletler Hususî Hukuku, 4. bası, İstanbul 1984, S. 358 vd.; Saim Üstündağ, Medenî Yargılama Hukuku, C. 1, 3. bası, İstanbul 1984, S. 58 vd.; Metin Tulunay, Milletlerarası Usul Hukuku, Ankara, B.D. 1984/2, S. 257 vd.; Baki Kuru, 13.9.1985 günlü Hukukî Mütalâa).

Mahkemece, yetki sözleşmesinin genel yetki kuralını ortadan kaldırmayacağı ve ayrıca davalının yetki itirazının MK.'nin 2'nci maddesinde öngörülen iyi niyete aykırı olduğu kabul edilerek davalının yetki itirazı reddedilmiştir. Gerçekten HUMK'nun 22'nci maddesinde öngörülen yetki sözleşmesi, genel yetkiyi ortadan kaldırmaz. Fakat, bu kural yabancılık unsuru taşımayan yetki sözleşmeleri için geçerlidir. Usul Kanununa göre özel bir yasa olduğunda tartışma bulunmayan 2675 sayılı Yasa ve bu Yasanın 31'inci maddesinde öngörülen kural, emredici nitelikte bir istisna hükmü getirmiştir. Yasanın öngördüğü bir kuralın sağladığı hakkın kullanılması da iyi niyeti ortadan kaldırmayacağı açık ve seçiktir.

Yukarıdan beri yapılan ayrıntılı açıklamalara göre, 2675 sayılı Yasanın 31'inci maddesinin ikinci (son) cümlesinin kabul ettiği kural münhasır yetki olduğundan, direnmeye ilişkin yerel mahkeme kararının bu nedenlerle BOZULMASI düşüncesiyle çoğunluğun görüşüne katılmıyoruz.

Şükrü ÖZDEMİR

Yargıtay

8. Hukuk D. Başkanı

Cemil SONBAY

Yargıtay

7. Hukuk D. Başkanı

Gönen ERİŞ

Yargıtay

11. Hukuk D. Üyesi